

International Organization for Migration (IOM)

The UN Migration Agency

DTM

ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨНИЙГ ТАНДАХ – МОНГОЛ УЛС ДАХЬ ГАМШГИЙН БЭЛЭН БАЙДАЛ СУУРЬ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН: ДУНДГОВЬ АЙМАГ

2-р шат, 2018 он

IOM Development Fund

DEVELOPING CAPACITIES IN MIGRATION MANAGEMENT

Зураг: Ендонжамц Нямдаваа

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН СУУРЬ ҮНЭЛГЭЭ

2018 оны 4-6 сар

ОРШИЛ

Монголчууд эртнээс нааш урт, богино хугацаагаар нүүж, шилжиж, хөдөлгөөнтэй амьдарч ирсэн уламжлалтай. Тиймдээ ч, богино хугацааны (< 3 сараас) шилжилт хөдөлгөөний талаарх мэдээллийг системтэй байдлаар цуглуулдаггүй. Гэвч, сүүлийн үед Улаанбаатар руу чиглэсэн шилжилт нэмэгдэж байгаа нь уур амьсгалын өөрчлөлт зэрэг хэд хэдэн хүчин зүйлээс шалтгаалж байгаа бөгөөд үүнд эрүүл мэнд, боловсролын сайн үйлчилгээ хүртэх, ажил эрхлэлтийн илүү сайн боломж нөхцөлтэй болох хүсэл, шалтгаан голлож байна¹.

Монгол орон газар зүйн өвөрмөц байршилтай, хөдөөгийн хүн ам нь мал аж ахуйн салбараас ихээхэн хамааралтай байдаг зэргээс уур амьсгалын өөрчлөлт, өвөл цагийн хүндрэлд өртөмтгий байдаг. Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс шалтгаалан ган, зуд² ын давтамж нэмэгдснээс хөдөөгүүр хүмүүсийн амьжиргаа залгуулах боломж хомсдож орон нутгаас хот руу чиглэсэн шилжилт хөдөлгөөн ихсэх хандлагатай байна.

Хэрэв энэ хандлага үргэлжилсээр байвал, давтамж нь өсөн нэмэгдэж буй гамшгийн нөлөөгөөр орон нутгаас Улаанбаатарыг зорих шилжин суурьшигчийн тоо эрчимтэйгээр өсөн нэмэгдэнэ. Нийслэлийн захиргаа шинээр ирж буй шилжин суурьшигчийг байршуулж суурьшуулахад ихээхэн бэрхшээлтэй тулгарсаар байна. Гамшгийн бэлэн байдлыг хангах, онцгой байдлын үед зорилтот хариу арга хэмжээ авах зорилгоор Онцгой Байдлын Ерөнхий Газар (ОБЕГ) нь тухайн газар дээр байгаа хүний тоог мэдэх ба хүн амын шилжилт хөдөлгөөний талаархи тодорхой мэдээлэл авах шаардлагатай байгаа юм.

Тус оронд гамшигт үзэгдэл нэмэгдэж байгааг үндэслэн Олон улсын шилжих хөдөлгөөний байгууллага (ОУШХБ), Монгол Улс дахь гамшгийн бэлэн байдлыг нэмэгдүүлэхэд хувь нэмэр оруулах зорилгоор шилжилт хөдөлгөөнийг тандах цогц мэдээллийн системийг бий болгох ажлыг эхлүүлсэн. Энэхүү системийг нэвтрүүлэхдээ уур амьсгалын өөрчлөлтөөс үүдэлтэй шилжилт хөдөлгөөний талаар Шилжин мэдээллийг цуглуулж боловсруулан, гамшгийн бэлэн байдлыг хангах, онцгой байдал үүссэн үед хэрэглэх боломж бүхий мэдээллийн сан үүсгэж байна.

ШСБНҮ нь шилжин суурьшиж буй хүн амын богино хугацааны нүүдэл, шилжин суурьшилтын талаарх мэдээллийг цуглуулж, боловсруулж байгаагаараа онцлог юм.

АРГАЧЛАЛ

ОБЕГ-аас хэрэгжүүлэх мэдээлэл цуглуулах арга хэрэгсэл, стратеги нь ШСБНҮ-ийн дэлхийн аргачлал дээр тулгуурласан бөгөөд Монголын нөхцөл байдал, шилжин суурьшилтийн хэв маягт тохирсон юм. Цуглуулсан мэдээллийн өөр өөр түвшин нь Монгол улсын хүн амын цогц дүр төрхийг харуулахад хувь нэмрээ орууна.

Энэхүү суурь үнэлгээнд ОУШХБ нь хүн амыг шилжин суурьшилтийн төрхөөр нь хоёр бүлэгт ялгадаг: оршин суугчид (тухайн байршил/газарт амьдарч буй аливаа хүн), шилжин суугч хүн ам (1-3 сарын дотор сумаас гарсан/сум руу шилжин ирсэн хүмүүс).

ОБЕГ, ОУШХБ - ын тодорхойлолтоор шилжин суугч гэдэг нь хэн нэгэн өөрийн хүслээр эсвэл ямар нэгэн гадны хүчин зүйлээс шалтгаалан нэг газраас нөгөө газар руу түр хугацаагаар, улирлын хугацаагаар, эсвэл бүрмөсөн шилжин суурьшихыг хэлнэ. Энэ нь малчдын богино хугацааны нүүдлээс эхлэн иргэдийн урт хугацаагаар, бүрмөсөн шилжин суух зэрэг шилжих хөдөлгөөний бүх хэлбэрийг хамарна.

Байршлын үнэлгээг нийслэл Улаанбаатарыг оролцуулалгүйгээр засаг захиргааны хоёрдахь шатны түвшинд (сум) явуулсан. ОУШХБ-тай зөвлөлдсөний үндсэн дээр ОБЕГ-аас олж тодорхойлсон гол мэдээлэгчтэй ярилцлага хийж, тухайн орон нутгийн хүн амын багцаа тоо, нүүж ирсэн болон нүүж явсан иргэдийн тоо, хөдөлгөөнд оролцсон сар, хаанаас хаашаа ямар шалтгаанаар нүүсэн талаар мэдээлэл цуглуулсан.

Энэхүү үнэлгээг 330 гаруй сумдад (Улаанбаатар орооогүй) явуулсан. Энэхүү тайланд зөвхөн Дундговь аймаг дахь хүн амын шилжих хөдөлгөөнд хийсэн дүн шинжилгээг танилцуулна.

¹ Монгол Улсын Их Сургууль (МУИС), Нэгдсэн Үндэсний Байгууллагын Их Сургууль – Мерит болон Олон Улсын Шилжих Хөдөлгөөний Байгууллага (ОУШХБ) (2018 он). "Монгол Улс дахь дотоод шилжилт хөдөлгөөнийг ойгож зохицуулах нь."

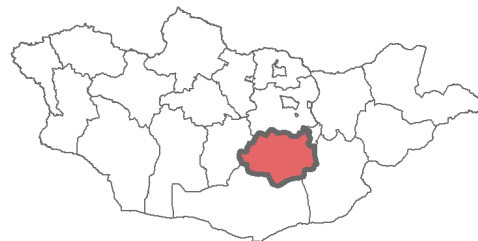
² Зуд гэдэг нь Монгол Улсад тохиолддог өвөрмөц, удаан хугацаагаар үргэлжилдэг улирлын чанартай байгалийн гамшиг юм. Энэ нь зундаа ган болсны дараа өвөл, хаврын улиралд цаг агаарын нөхцөл байдал эрс доройтож, ус, бэлчээрийн дутагдал гарч их хэмжээний малын хоргодолд хүргэхийг хэлнэ

Зураг: Ёндонжамц Нямдаваа

ТОВЧ ТОЙМ

Дундговь аймаг нь Монгол Улсын 21 аймгийн нэг юм. Тус аймаг нь улсын өмнө зүгт, Улаанбаатар хотоос 245 километрын зайд байрладаг. Аймгийн төв нь Мандалговь. Ихэвчлэн хуурай говь, намхан уулсаас бүрдсэн. Нутаг дэвсгэрийн нийт талбай 74,690 км², дундаж өндөршил нь 1,412 м. Агаарын температур зундаа 32 °С, өвөлдөө -30 °С хүрдэг. Хур тунадас ховор, агаарын чийгшил бага. Тус аймгийн гол салбар нь мал аж ахуй ба мал аж ахуйн бүтээгдэхүүн. Засаг захиргааны хувьд тус аймаг 15 сумд хуваагддаг.

ГОЛ ДҮГНЭЛТ

Монголын бусад аймагтай харьцуулбал, Дундговь аймгаас хамгийн олон хүн 2018 оны 4-6 сард нүүж явсан (3,678 хүн).

Дундговь аймгаас нүүж явсан нийт иргэдийн 56 хувь нь дөрвөн сумаас нүүсэн байна: Сайхан-Овоо (18%), Луус (14%), Дэрэн (14%), Адаацаг (12%).

Дундговь аймгаас нүүж явсан иргэдийн тоо 4-6 сарын хооронд тогтмол өссөн. Нийт нүүсэн иргэдээс 20 хувь нь 4-р сард, 50 хувь нь 6 сард нүүсэн. Олонхи (71%) иргэд байнгын оршин суудаг сумаас өөр аймаг рүү нүүж явсан байна.

Сайхан-Овоо сумаас 1-р сард (нүүх иргэдийн тоо эрс нэмэгдсэн нь) нүүсэн олонхи иргэд нь гантай холбоотойгоор нүүсэн байна.

ОРШИЛ

Монголын бусад аймагтай харьцуулбал, Дундговь аймгаас хамгийн олон хүн 2018 оны 4-6 сард нүүж явсан (3,678 хүн).

Дундговь аймгаас нүүж явсан нийт иргэдийн 56 хувь нь дөрвөн сумаас нүүсэн байна: Сайхан-Овоо (18%), Луус (14%), Дэрэн (14%), Адаацаг (12%).

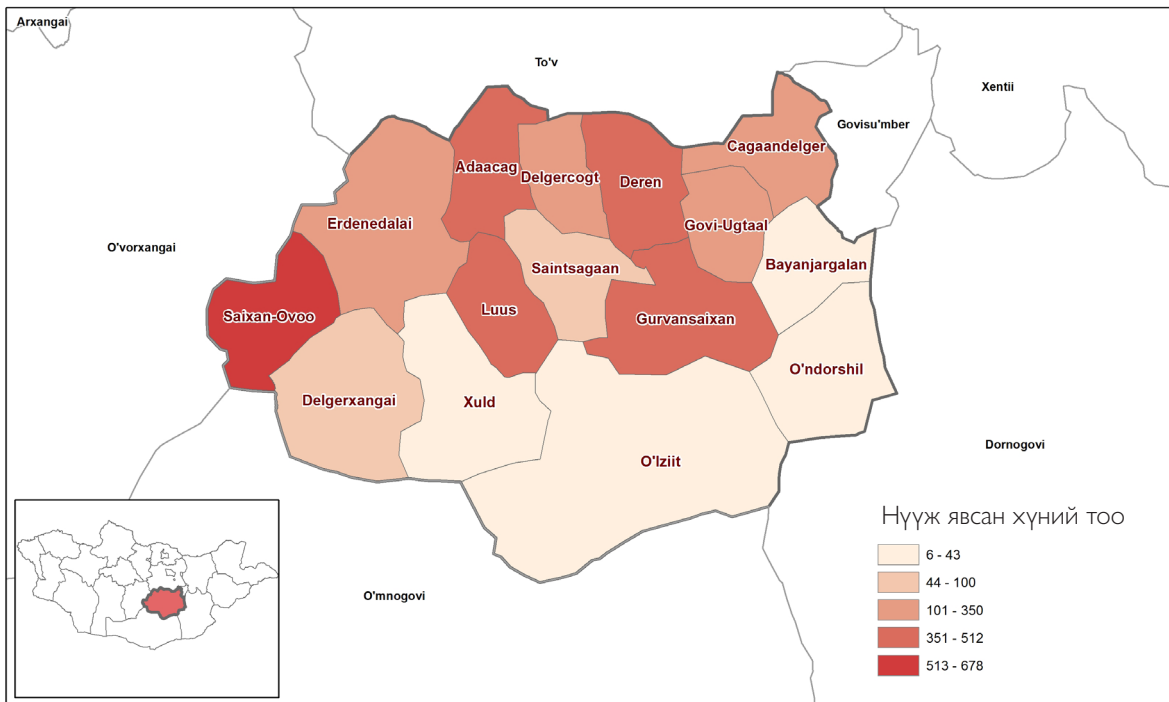
Хамгийн цөөн иргэд нүүсэн нь Өндөршил, Өлзийт, Баянжаргалан, Хулд сумд гарлаа.

Доорх газрын зураг дээр Дундговь аймгаас нүүж явсан иргэдийн тоог сумаар харуулж байна.

Зураг 1: Дундговь аймгаас 2018 оны 6-4 сард нүүсэн иргэдийн тоо, сумаар.

Газрын зураг 1: Дундговь аймгаас 2018 оны 6-4 сард нүүсэн иргэдийн тоо, сумаар.

Энэ газрын зураг зөвхөн тодруулах зорилготой.

Газрын зураг дээрх нэр, хил хязгаарыг ОУШХБ-ын зүгээс албан ёсоор сайшаасан эсвэл хүлээн зөвшөөрсөн гэж ойлгохгүй.

ХЭДЭН ХҮН ХААНААС НҮҮСЭН БЭ?

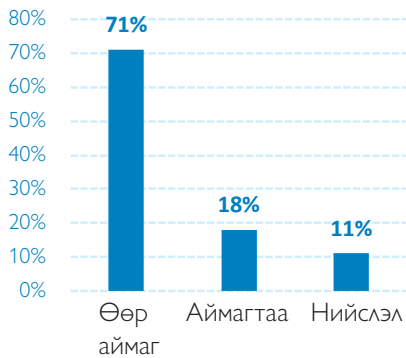
Дундговь аймгаас нүүж явсан иргэдийн тоо 4-6 сарын хооронд тогтмол өссөн. Нийт нүүсэн иргэдээс 20 хувь нь 4-р сард, 50 хувь нь 6 сард нүүсэн. Олонхи (71%) иргэд байнгын оршин суудаг сумаас өөр аймаг рүү нүүж явсан байна.

Дундговь аймгаас нүүсэн иргэдийн хувьд аймаг дотроо нүүх эсвэл Улаанбаатар руу нүүхээс илүү өөр аймаг рүү нүүх нь илүү байв. 4-5 сард Дундговь аймгаас нүүсэн нийт иргэдийн тал гаруй хувь нь өөр аймаг руу нүүсэн ба энэ хувь нь 6-р сард 90 хувь болж өслөө Сайхан-Овоо, Дэрэн, Адаацаг сумаас нүүсэн бүх иргэд өөр аймаг рүү явсан.

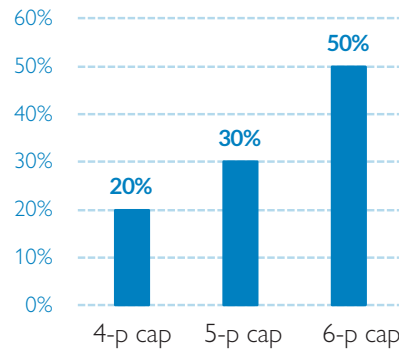
Дундговь аймгийн өөр сум руу нүүсэн хамгийн олон нь (42%) Луус сумаас нүүсэн иргэд байв. Олонхи нь Өлзийт сум руу нүүсэн.

Өөр аймаг рүү нүүсэн олонхи иргэд Төв аймаг рүү нүүсэн байна. Төв аймаг рүү нүүсэн иргэдийн хамгийн их хувь нь (97%) 4-р сард байв. 5-6 сард Өвөрхангай аймаг рүү (тус тус 27% ба 31%) нүүх нь нэмэгдсэн. Сайхан-Овоо, Дэрэн, Адаацаг сумаас олонхи иргэд өөр аймаг рүү нүүсэн.

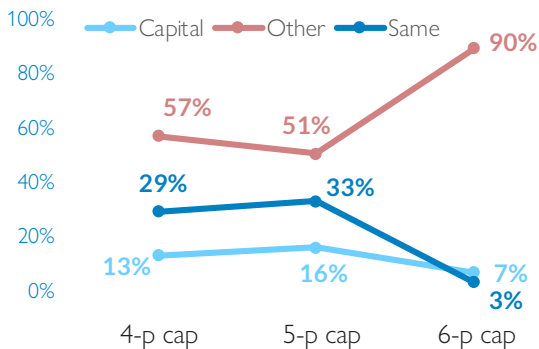
Зураг 2: Дундговь аймгаас 2018 оны 6-4 сард нийслэл хот/өөр аймаг/Дундговь аймгийн өөр сум руу нүүж явсан иргэдийн хувь.

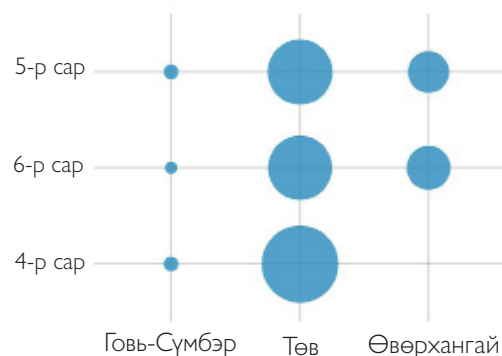
Зураг 3 Дундговь аймгаас нүүж явсан иргэдийн хувьсараар.

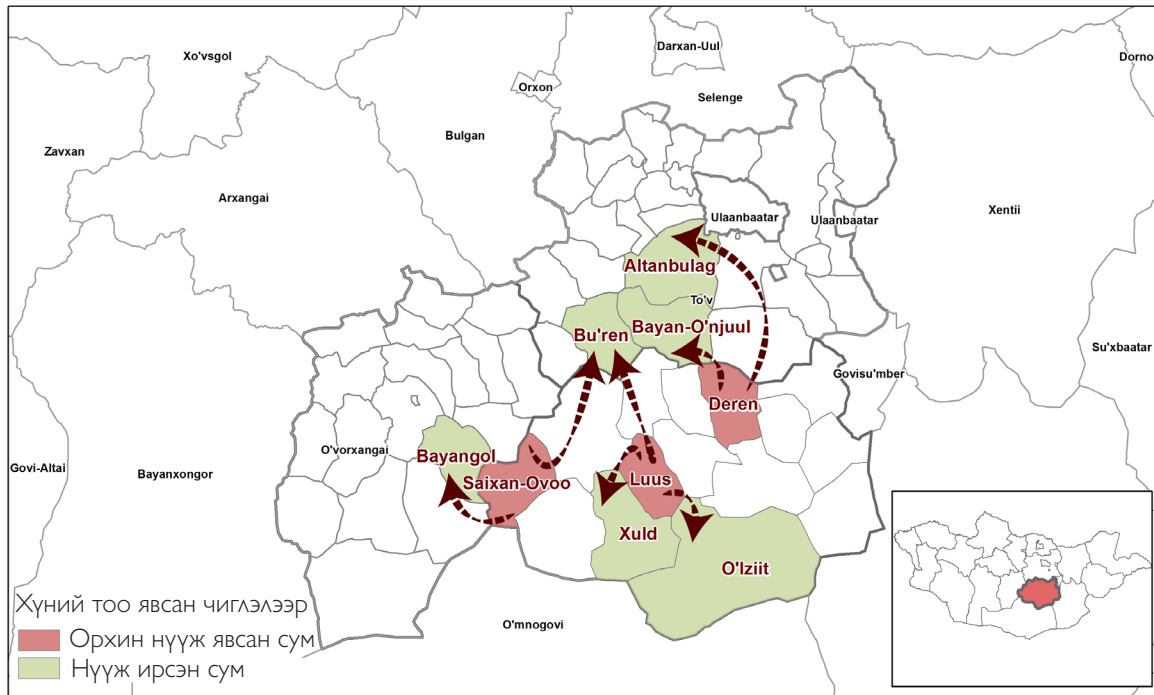
Зураг 4: Дундговь аймгаас 2018 оны 6-4 сард нийслэл хот/өөр аймаг/Дундговь аймгийн өөр сум руу нүүж явсан иргэдийн хувь, сараар.

Зураг 5: Өөр сум руу нүүж явсан иргэдийн хувь, сараар ба очих газраар.

Газрын зураг 2: Сайхан-Овоо, Дэрэн, Адаацаг сумаас нүүсэн иргэдийн очих газар.

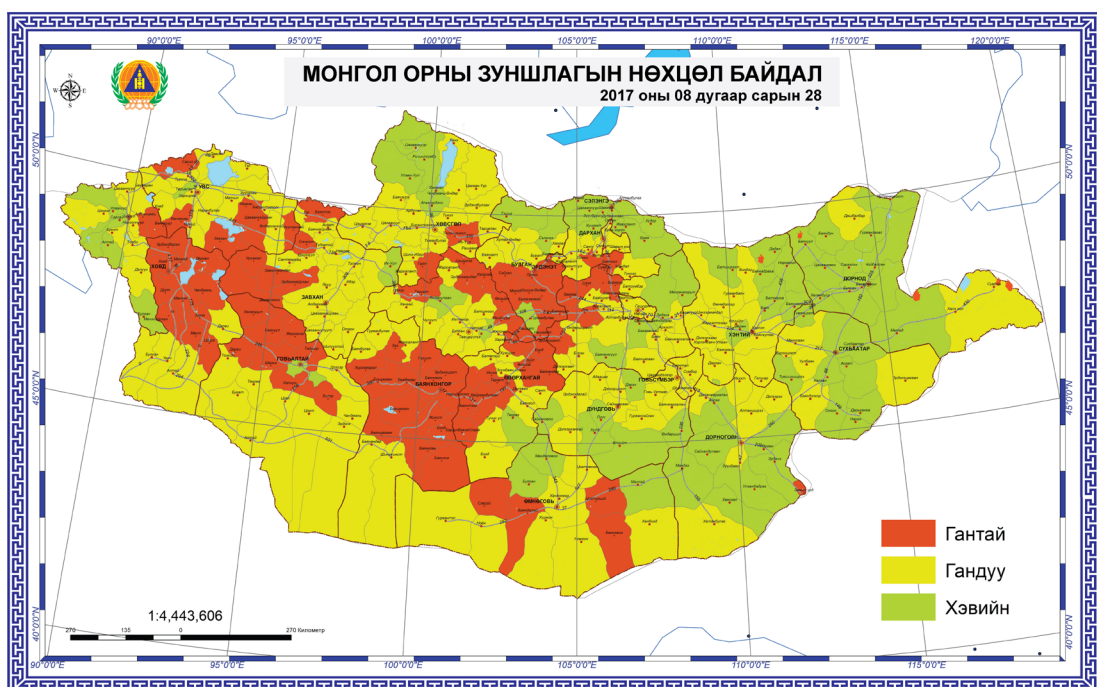
Энэ газрын зураг зөвхөн тодруулах зорилготой.

Газрын зураг дээрх нэр, хил хязгаарыг ОУШХБ-ын зүүгэс албан ёсоор сайшаасан эсвэл хүлээн зөвшөөрсөн гэж ойлгохгүй.

НҮҮХ БОЛСОН ШААЛТГААН

Сайхан-Овоо сумаас хөрш аймаг руу 1-р сард (нүүх хүний тоо эрс нэмэгдсэн нь) нүүсэн иргэд гантай холбоотойгоор нүүж явсан.

Газрын зураг 3: 2017 оны гангийн байдал

ОБЕГ, Орон зайн мэдээлэл, технологийн тасаг